Ministère des Affaires Sociales

KUBALA NE KUFUNDA

Kaye ka mulongi

CRS

CILUBA

2

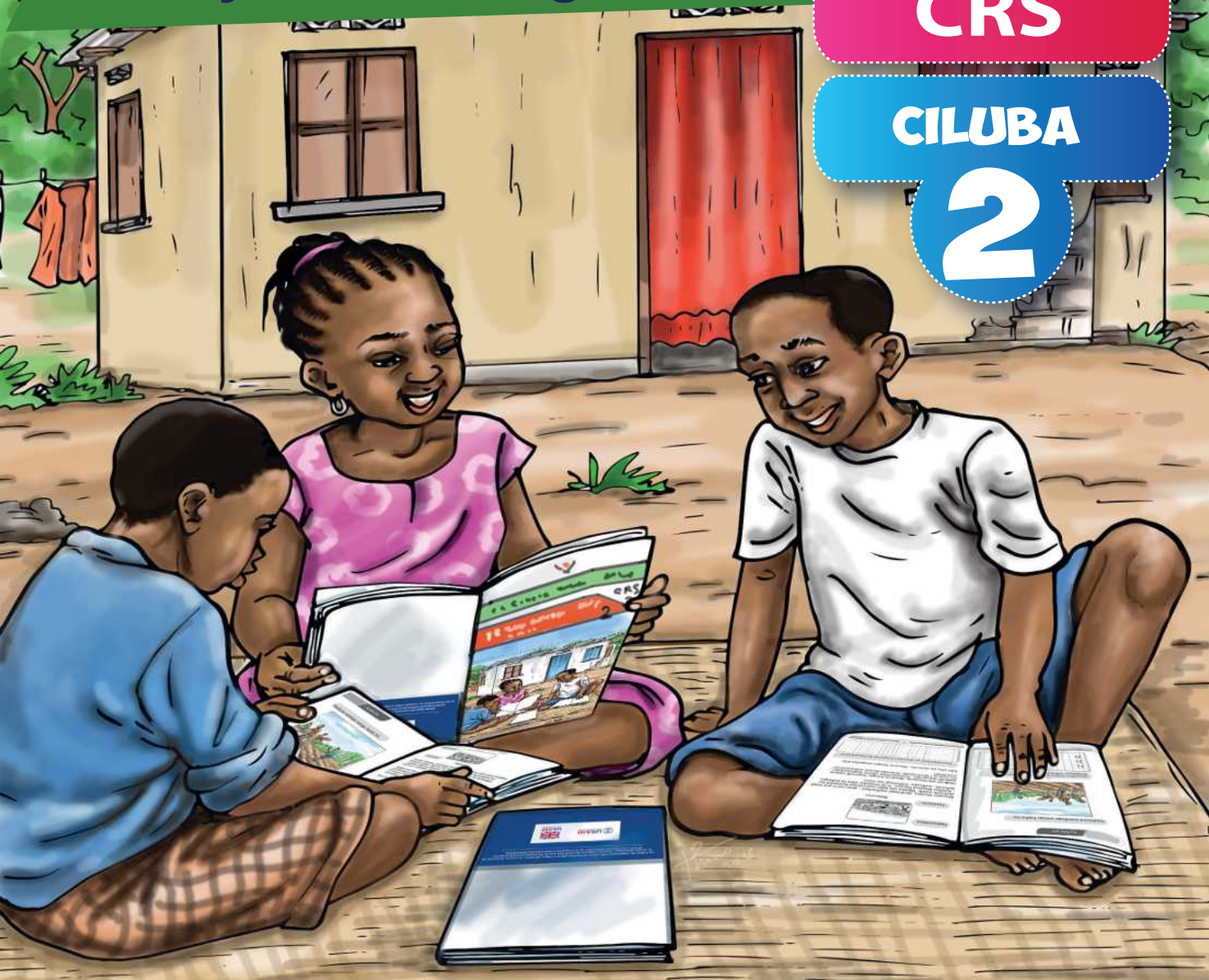

i ion

KUBALA NE KUFUNDA

Kaye ka mulongi

CIKEBELU

MBANGILU 1
NTUADIJILU 2

CITUPA CIA 1 : NSOMBELU WA MUETU

Lumingu lua 1 : Musoko 4
Lumingu lua 2 : Cimenga 8
Lumingu lua 3 : Dibaka 12
Lumingu lua 4 : Masanka a mapoloma 16
Lumingu lua 5 : Mankenda a mubidi, a bilamba ne a mu nzubu 20
Lumingu lua 6 : Masama, londopu ne biondopelu 24

CITUPA 2 : KUKUBA NYUNGULUILU

Lumingu lua 8 : Cikuku/Biakudia 30
Lumingu lua 9 : Bimuma/Biakunwa 34
Lumingu lua 10 : Mici ne bisonsa/Dinowa 38
Lumingu lua 11 : Mici ne bisonsa/Kukuba ne nyunguluilu 42
Lumingu lua 12 : Bimuna 46
Lumingu lua 13 : Nyama ya mwitu 50

CITUPA 3 : KUYISHA DITUNGA KUMPALA

Lumingu lua 15 : Madimi 56
Lumingu lua 16 : Midimu ya bianza 60
Lumingu lua 17 : Midimu ya mu bilo bia ku komine 64
Lumingu lua 18 : Njila 68
Lumingu lua 19 : Tudiendelandela 72
Lumingu lua 20 : Ndeka 76
Lumingu lua 21 : Manaya a bankambwa 80
Lumingu lua 22 : Manaya a cisangasanga 84
Lumingu lua 23 : Manaya a muntu nkaya 88

MBANGILU

Bu mudibi bilejibue mu dibeji dia ntuadijilu dia polokalame wa malongesha a kuambuluisha nawu bana bakadi bapicishe bidimu bia tulasa tupuekele mu Kongo wa mungalata, tudi bamanye bua se ciena bualu cia malu a bulongeshi mu ditunga dietu dia Kongo wa mungalata cidi dilongesha diakane dia muntu mu kabujima kende konso bua didilubulula diende ne dilubulula dia ditunga dia Kongo mu bitupa biadi bionso. (Loi Cadre N° 14/004/ du 11/02/2014 de l'enseignement National).

Bua kukumbaja ciena bualu eci, ku ndekelu kua tulasa tua dituadijilula, mbimpe muana wa muena Kongo amanye kubala, kufunda ne kuenza makumi ; amanye mua kumvua ne kuakula mu muakulu wa kuabu ne mu mfualansa. Tulasa tua dituadijilula (CRS) tudi dikasa dia diakalenga dibidi didi dipeshibue muana bua kumonaye mushindu wa kukuata mudimu ne kuibaka nsombelu wende mu matuku acivuavua.

Kadi mvita ne biyole bishilashilangane bidi bienda binyangakaje bikole ndongeshelu wa bana mu kabujima kende nangananga wa tulasa tua dituadijilula. Dinyangakaja dia ndongeshelu edi didi dimueneka nangananga mu dibala ne difunda. Bipeta bia bana ku mateta a mbulamatadi mashilashilangane (TENAFEP) bidi bileja bua se bamue ba ku bana badi bajikija bidimu bisatu bia tulasa tua dituadijilula badi ne lutatu lua bungi bua kubala, kufunda ne kumvua muyuki mukese.

Bua kujikija lutatu elu, Cibambalu cia Malu a Nsombelu Mulenga (Ministère des Affaires Sociales) nciangata mapangadika makane bua kuakaja ndongeshelu wa dituadijilula. Mapangadika aa adi mafunda mu mukanda utudi tubikila mu mfualansa ne « Stratégie Sectorielle de l'Education et de la Formation » ; mu mukanda ewu, difunda dia mikanda ya kubala ne kufunda ncimuue cia ku bitupa biawu.

Tudi tuela tuasakidila tua manza tente kudi USAID ne UKAID bua diambuluisha diabu, kupicila ku ndongamu wa ACCELERE !, ne bintu ne lupetu bua kuenza mukanda ewu pa ndongeshelu mupiamupia pa dibala ne difunda.

Ndongamu wa ACCELERE ! udi ne ndongeshelu mupiamupia ne wa pa buende : udi ubangisha ne kulongesha cikuma, dileta, muaku, ciambilu, citupa cia muyuki ne muyuki. Pa nanku ndongamu wa ACCELERE ! ewu udi ufila ditekemena dia kupatuka mu lutatu lua dibala ne difunda.

Ki bua cinyi ndi ndomba balongeshi bonso bua bitabuje mukanda ewu bua bana betu bamanye kubala ne kufunda bimpe pa lukasa.

Eugène SERUFULI NGYABASEKA

Mulombodi wa Cibambalu cia Malu a Nsombelu Mulenga

INTRODUCTION

Répondant à une dynamique régionale et internationale et se basant sur des standards mondialement établis avec une vue sur nos réalités, le Ministère de l'Enseignement Primaire, Secondaire et Professionnel a élevé les sous-branches lecture et écriture au rang de branche à part entière.

En vue d'améliorer la qualité des enseignements-apprentissages de cette discipline transversale dans les Centres de Ratrapage Scolaire, le Ministère des Affaires Sociales met à la disposition de l'apprenant et de l'éducateur un matériel didactique en conformité avec le programme national.
Au niveau 1, la langue congolaise est à la fois langue d'enseignement et branche enseignée. Le français n'est, à ce niveau, qu'une branche enseignée. Son apprentissage est limité à l'oral.

C'est précisément au niveau 2 que les acquis en langue congolaise sont transférés au français. Dès lors que les mécanismes de base du décodage sont installés dans une langue familière, les apprenants devraient aller plus sûrement et plus vite en français.

L'élaboration du manuel et du cahier de lecture de l'apprenant accompagnés du guide de l'éducateur (trice) se fonde sur les découvertes scientifiques les plus récentes, bien éprouvées et tout à fait fiables.

Dans la progression des enseignements-apprentissages, le noyau de base reste l'unité d'apprentissage. Elle correspond à une semaine d'enseignement-apprentissage qui exploite un sous-thème et se répartit en six séances en français et quatre en langue congolaise. La première est consacrée à la compréhension d'un message oral et la dernière à la consolidation des acquis de la semaine suivie d'une production écrite.

Ce cahier de lecture complète le manuel. C'est un merveilleux outil conçu pour approfondir les types d'exercices écrits et oraux faits en classe. Nous invitons les éducateurs / éducatrices ainsi que les parents d'apprenants à accompagner et encourager les apprenants à s'approprier le contenu de ce matériel didactique, riche en activités de lecture et d'écriture, et qui, sans aucun doute, leur permettra d'acquérir les compétences escomptées dans ce domaine.

CITUPA CIA 1

NSOMBELU WA MUETU

Ndi njoja cimfuanyi eci, nji ndonda muyuki.

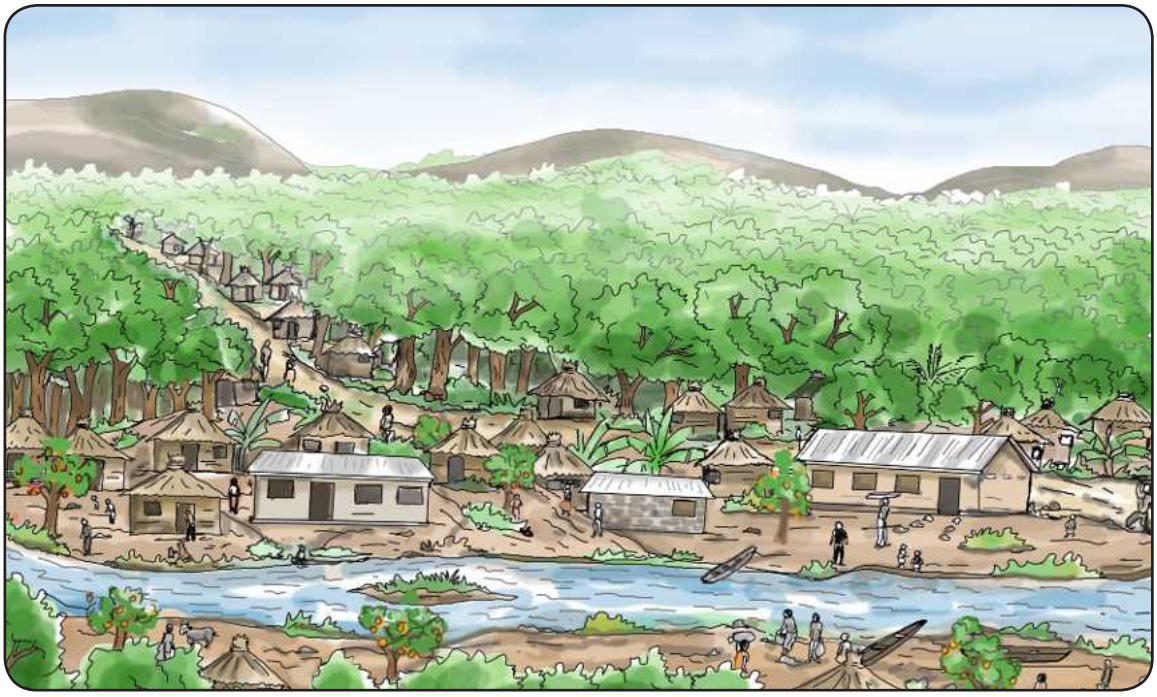

Ndi nzola musoko wetu.

Ndi mbala

m a d i b u mb nd ns nt

M A D I B U Mb Nd Ns Nt

m a d i b u mb nd ns nt

M A D I B U Mb Nd Ns Nt

Ndi ntangila , ndi mfunda

i b d a m nt u nd mb ns	nda ....

bu ma mbu di bu ndu ba mu	diba ....

badi udi bimba badima diba udima Mamu bana budimi ndundu mu	Mamu udi udima. ....

Bala muyuki ewu.

Mu budimi

Mamu, bana badi mu budimi.

Mbumba, Bibi, Mimi badi badia bidia.

Ntumba udi udima.

Ndi nsamba Ntumba.

Ndi ndima mu budimi.

Mamu udi udia didima.

Ndi kumbaja biambilu ebi.

Ndi nsamba .....
Ntumba udi.....
.....udia didima.

Ndi mbala

m a d i b u mb nd ns nt
M A D I B U Mb Nd Ns Nt
m a d i b u mb nd ns nt
M A D I B U Mb Nd Ns Nt

ma da ntu mba mbu bu nta nsa ndu nsu

Mabu Baba Diba Ndundu Miaba Mudimu
Ntumba Mbumba Ndunda Budimi

Ntumba udi mu budimi.

Bantu badi badia mudibu.

Ndi ndamba mudibu.

Nsamba udi udima.

Nsumbu udi udia bidia.

Ndi nkumbaja miaku idi mipangike.

Mu musoko wetu mudi .....

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi nzola njila munene.

Ndi mbala

k e o n l mf nc ng sh

K E O N L Mf Nc Ng Sh

k e o n l mf nc ng sh

K E O N L Mf Nc Ng Sh

Ndi ntangila, ndi mfunda.

nd	n	ng
mf	sh	nc
l	d	k
o		

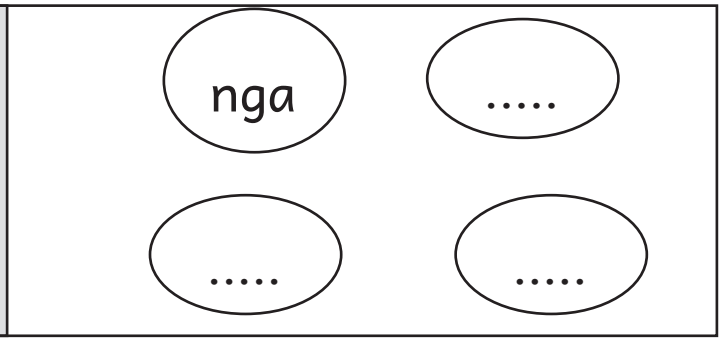

mfu	shi	sha
mu	ngi	ku
nci	me	ma

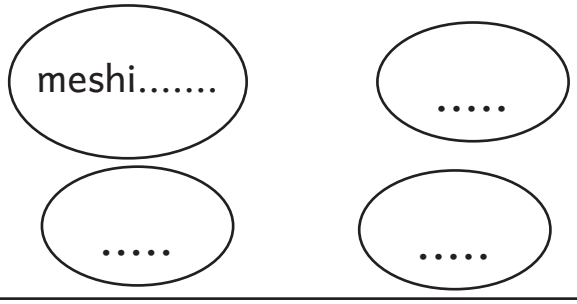

udia	mfumu
meshi	bungi
mema	udi
munene	adi

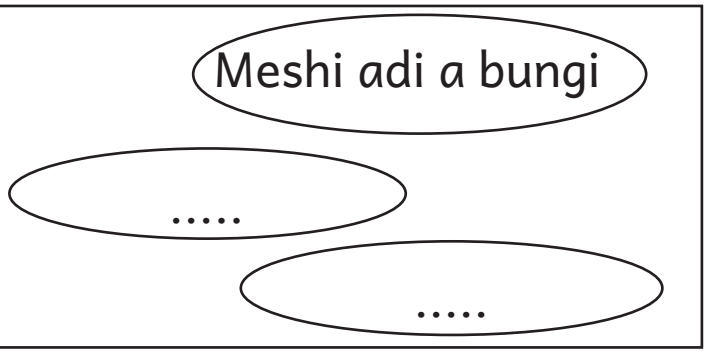

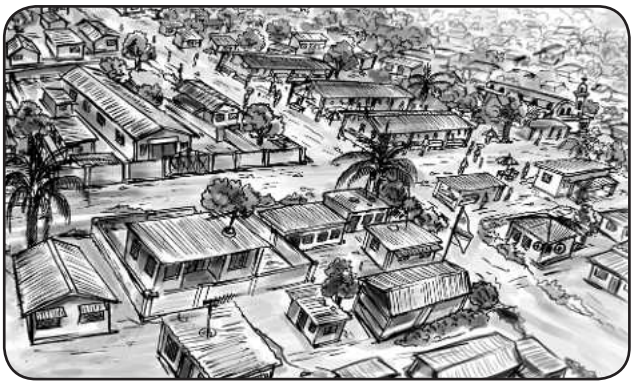

Bala muyuki ewu.

Nkelekele

Nkelekele udi mu Kaboba, mu Kashana.
Nkelekele udi ne bantu ba bungi.
Mudi Bena Lulua, Baluba, ne Babindi.
Mu Nkelekele, mudi bilongelu bia bungi.
Mu Nkelekele, mudi bamfumu babidi.
Mu Nkelekele, mudi kabidi bidibua kabukabu.

Ndi ngakaja ciambilu eci.

Nkelekele bamfumu babidi Mu mudi.

.....

Ndi mbala

k e o n l mf nc ng sh e k o l n mf nc sh ng

a o n i b u mb mf ns ng k e m d l nd nc nt sh

k e o n l mf nc ng sh k e o n l mf nc ng sh

K E O N L Mf Nc Ng Sh K E O N L Mf Nc Ng Sh

Ke mfu nci Sho ne Nge she Lo Ngu ntu

kumbelu Mfumu nshima Buloba ntanta Kongo luntenta Ngondu mulongu Kashongi

Ngandu udi ulonga.

Mfumu ne Kashala badi badia.

Kananga ncimenga cinene.

Mulanga udi ulamba nsensa.

Kabengela udi ulambila mfumu biakudia.

Ndi ngakaja ciambilu eci

Kuetu mukela kudi.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

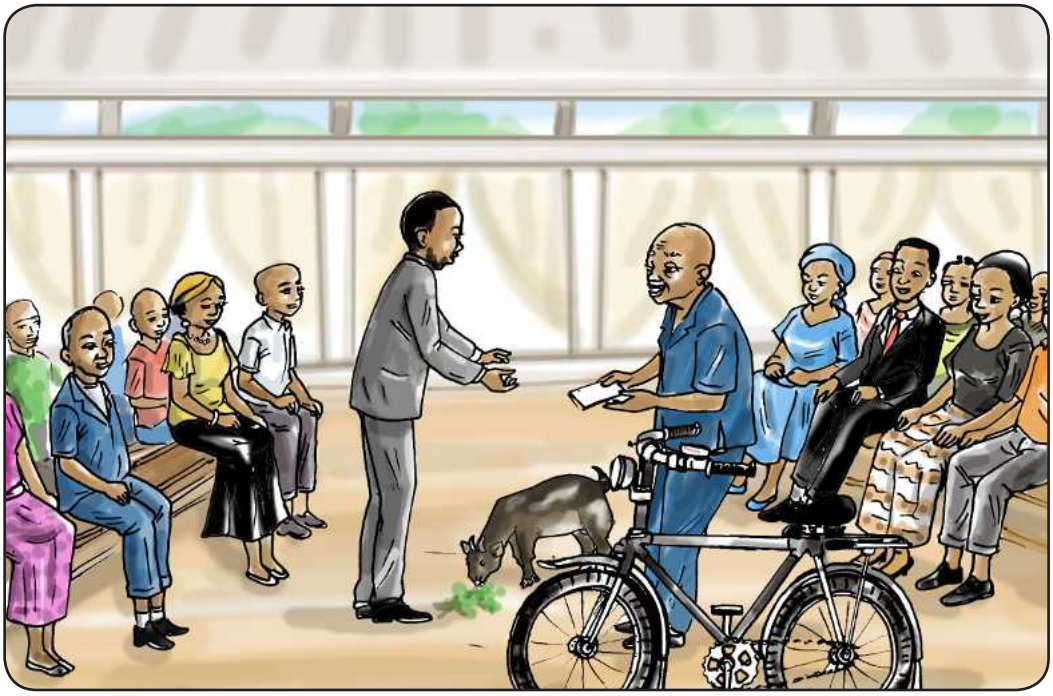

Ndi nzola kaulu

Ndi mbala

f p s t c nj nk mp

F P S T C NJ NK MP

f p s t c nj nk mp

F P S T C NJ NK MP

Ndi ntangila, ndi mfunda

p	nk	f
mp	t	ni
c	s	o

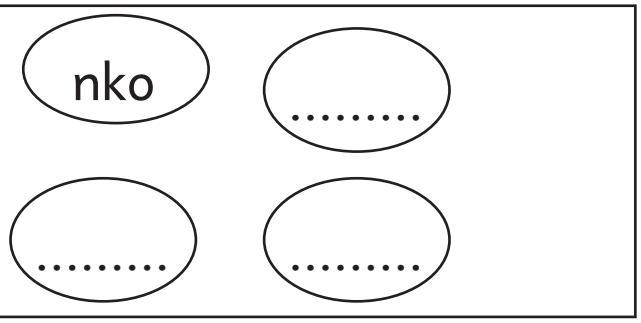

mpu	nji	nku
ndu	tu	ci
lu	pa	ku

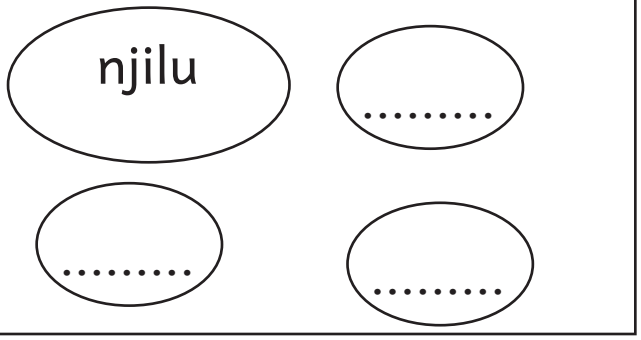

njila	mfumu
mula	njilu
udi	ngalula
udia	mu

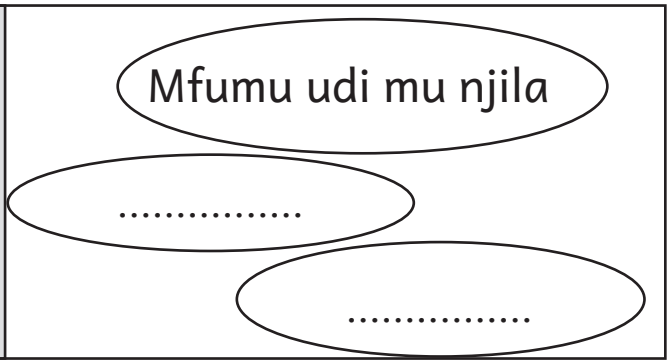

Bala muyuki ewu.

Diakidila dia baku

Bakulumpe mbasombe mu nkuasa.

Mfumu mmuindile difika dia baku.

Ne bayikila pa dibaka dia Tshibola.

Lubanza ne nkumba mbikomba bimpe.

Nsongakaji mmuluata bilamba bitoke.

Ndi mpingaja muaku nsongakaji pa muaba wa Tshibola.

Nebayikila pa dibaka dia Tshibola.

Nebayikila pa dibaka dia.....

Ndi mbala

f p s t c nj nk mp
ng u f e o sh t i c nd nk mp d k p m
d l nj nc b nt s a mf n
f p s t c nj nk mp F P S T C NJ NK MP F P S T C NJ NK MP
c nj nk mp

pa mpu nke njo tu sa ci

Mputa meshi nkunde nshima

Ngalula nnsongakaji muimpe.
Ntanda udi ulamba bidia.

Ndi nteka muaku makuta pa muaba wa lupetu.

Baledi mbavua ne lupetu.
Baledi mbavua ne .....

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi nzola bantu aba

Ndi mbala

j v w y z ny nz mv

J V W Y Z Ny Nz Mv

j v w y z ny nz mv

J V W Y Z Ny Nz Mv

Ndi ntangila, ndi mfunda.

y	w	nz
ny	j	v
z	mv	a
e	u	i

mvu ....

mvu	wa	nzu
ya	nyi	nyu
la	bu	

yaya ....

udia	mfumu
mvula	wanyi
uloka	mamu
muitu	udi
nyama	ya

Nyama ya muitu.

....

Bala muyuki ewu.

Difesto dia yaya Tshibola

Lelu ku nzubu kuetu kudi bantu ba bungi.Mbavua kujila yaya Tshibola maja. Mvula udi uloka, badi banaya mu mvula.

Kabena bacina mvula to.

Neupete biebe mukanda wa njikijilu anyi?

Ndi ngakaja ciambilu eci.

Kabena to mvula bacina.

.....

Ndi mbala

j v w y z ny nz mv mv ng u f e o sh t i c ny
nd nk mp d k p m d l nj nc b nt s a z y mf

n nz w j v w y z ny nz mv
j v w y z ny nz mv J V W Y Z Ny Nz Mv J
V W Y Z Ny Nz Mv

vu ya nyu nzo mvi ze wa

Njilu mwana nyunyi mvula

Mvula udi uloka.
Nyunyi idi mulu.

Ndi ngakaja ciambilu eci.

buku juka Kalala bua tuya ku.

.....

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu pa mankenda

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Bukoya mbubi

Kalala wanyi, lekela bukoya.
Owa mayi ne nsabanga matuku onso.
Sukula cibambalu ciebe mu dinda ne mu dilolo.

Kunyima kua kuya ku nkumba, owa bianza.
Kulengilengi bimuna bu ngulube ne mabata.

Kumpala kua kuvuala bilamba, ubikome.
Kuteki pamue bilamba bia bukoya ne bia mankenda.
Mankenda adi afila bukole bua mubidi.

Funda biambilu bibidi pa makenda.

Kumbaja biambilu ne mena adi alonda aa:
Kabongo, Mikoko, bilamba, cikumbi.

1. .....wanyi sukula .....

2. ..... idi mu .....

Funda mena asatu a bantu, asatu a nyama ne asatu a bintu:

Bantu	Nyama	Bintu
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.

Ela kajengu ku miaku idi kayiyi pa mankenda.

Mankenda
Mayi
Diulu
Bilamba
Bukoya

Kumbaja ciambilu eci:

Kunyima kuya kuya ku nkumba,.....

Funda biutu wenza bua kuikala ne mankenda

Ndi njoja ne ndi ngamba.

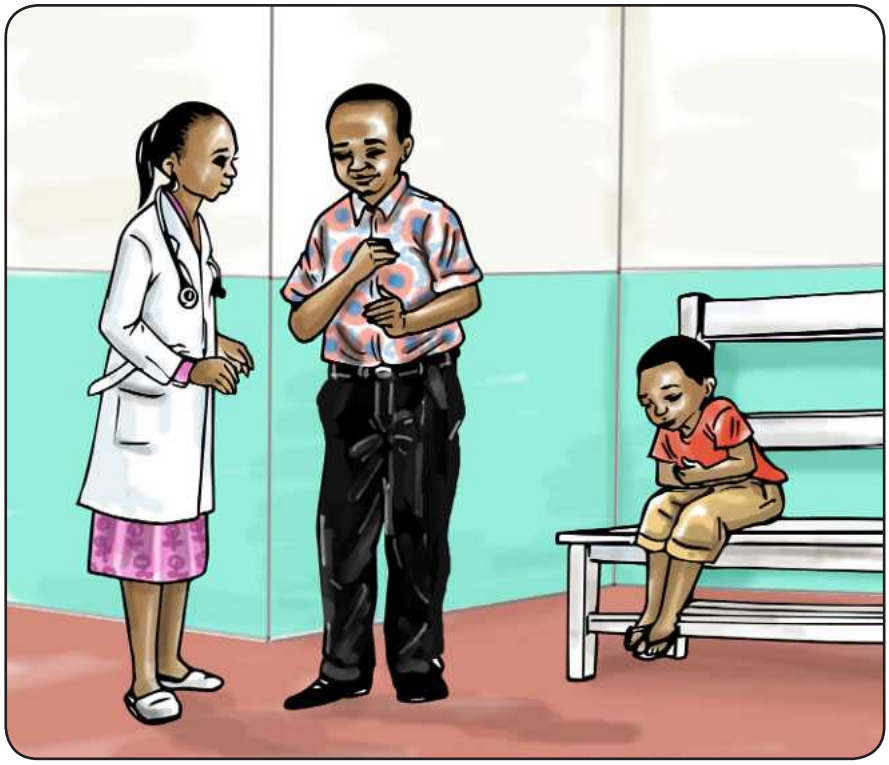

Funda biambilu bibidi pa masama

1.

2.

Bala muyuki ewu.

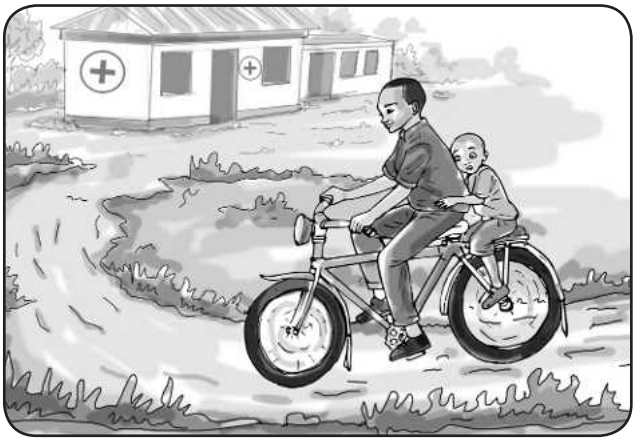

Kalala udi uya ku lupitadi

Kalala wanyi, juka tuye ku lupitadi.
Mbimpe wikala ne dikanda bwa kulonga bimpe.
Munganga neakuteta ne neakupesha manga.

Kalala wanyi, enza lukasa, banda pa dikalu.
Baminganga bavua babakidila bimpe ku lupitadi.
Bakuteta Kalala mashi ne bakumupesha manga.

Bapinganyi ku nzubu ne disanka dia bungi.

Funda biambilu bibidi pa lupitadi.

Ela kajengu ku mena mafunkuna ne ela kalongu muinshi mua mena a mu cibungi.

Kashala, kaye, Kazumba, kaulu, cibota , dikopo, Tshilenge, cikaka.

Funda biambilu binayi: bibidi ne mena mafunkuna/ masunguluke ne bibidi ne mena a mu cibungi/masangi.

Biambilu ne mena mafunkuna/masunguluke.

1.
2.

Biambilu ne mena a mu cibungi/masangi.

1.
2.

Funda biambilu bitanu pa bukole bua mubidi.

1
2
3
4
5

Kumbaja ciambilu eci:

Kalala wanyi, enza lukasa.....

Funda biambilu bibidi pa masama.

CITUPA 2

KUKUBA NYUNGULUILU

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda mena bimuma bisatu.

1.

2.

3.

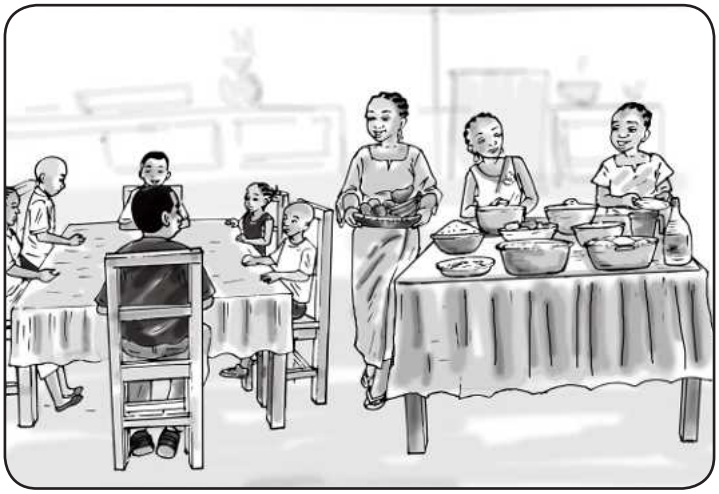

Bala muyuki ewu.

Ku mesa kua ba Kalala

Lelu ndituku dia mufikilu wa dibaka dia baledi.
Mesa a biakudia adi ku luseke.
Muntu yonso udi wangata bidiye musue kudia.

Ku mesa kudi makalonyi, losa, bilunga, minyinyi ...
Mamu udi utuabanyine bimuma bia pome.
Lelu ne tudia musangu umue cianana.

Funda biambilu bibidi pa biwudi musue kudia.

Funda bibikidilu bia milongo eyi :
Mu-/ba-, Mu-/mi-, Ci-/bi-, Ka-/tu-

Mu-/ba- :	Mukaji
	Bakaji
Mu-/mi- :	1.....
	2. .....
Ci-/bi- :	1.....
	2. .....
Ka-/tu- :	1.....
	2. .....

Funda ku bumue ne ku bungi

Ku bumue	Ku bungi
mulongeshi udi ulonda muyuki.	
	bana badi mu kalasa.
Cikaka cidi cinene.	
	mici idi mile.
kaba aka kadi kimpe.	

Ndi njoja ne ndi ngamba.

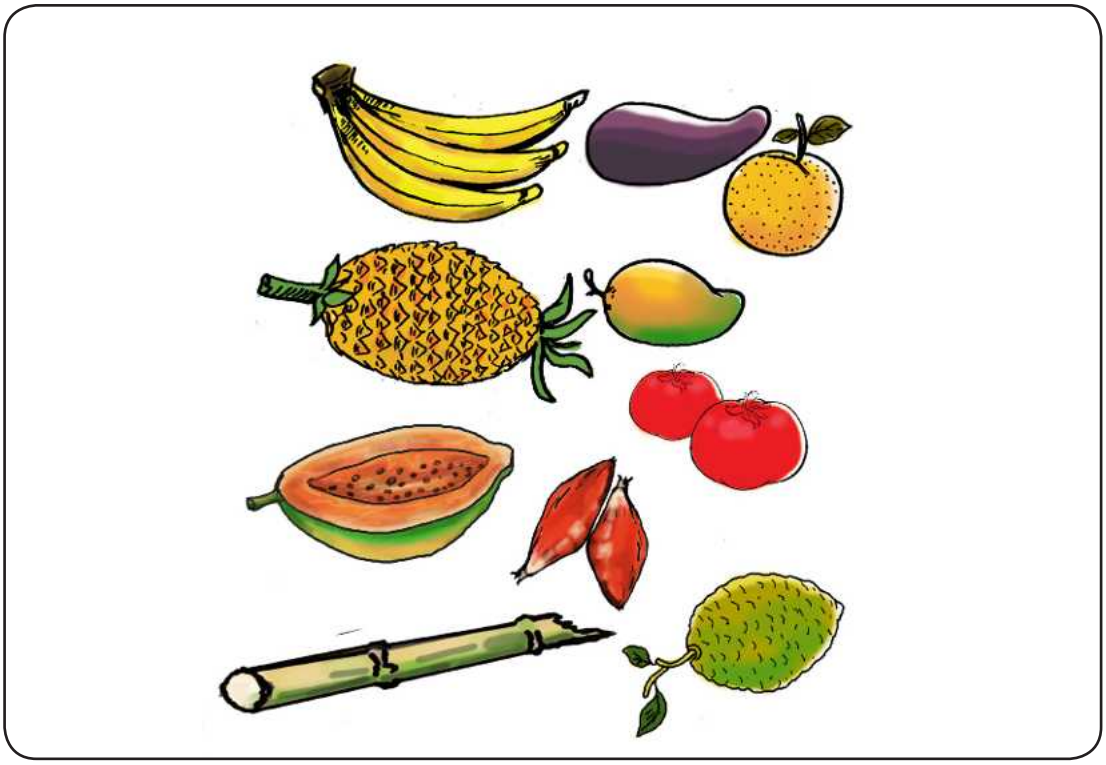

Ndi nzola bimuma bisatu.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Bimuma mbimpe

Kalala wanyi, diaku bimuma bibidi ku dituku.
Bimuma mbipite biakudia bikwabo bia pa buloba.

Bimuma bidi bitekesha cifu bimpe.
Kudia bimuma nkuvudija bidimu pa buloba.
Bimuma bidi bikolesha mifuba ne bisukula mashi.

Tukune mici ya bimuma mu mpangu yetu.
Bonso bwetu tudiayi bimuma dituku dionso.

Funda biambilu bibidi pa buimpe bwa kudia bimuma.

Funda bibikidilu bia milongo eyi :
Di-/ma-, Ma-/ma-, Lu-/n-, Ka-/tu-

Di-/Ma- :	Diminu
	Maminu
Ma-/Ma- :	1.....
	2. .....
Lu-/N- :	1.....
	2. .....
Ka-/Tu- :	1.....
	2. .....

Funda biambilu bitanu pa didisha

1
2
3
4
5

Kumbaja ciambilu eci :

Tukune mici ya bimuma.....

Funda biambilu bibidi pa bimuma biutu musue kudia.

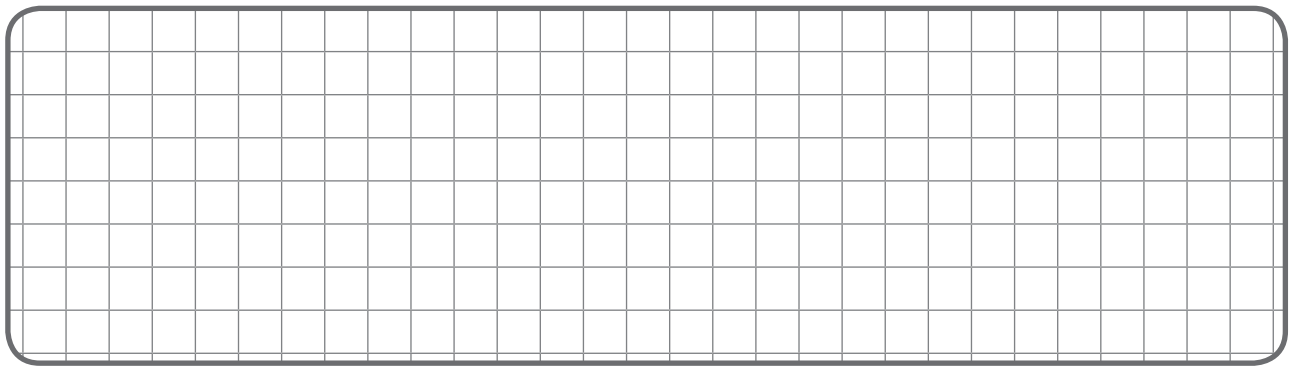

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu pa nyunguluilu.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Tuangulayi meshi bimpe

Kalala udi utungunuka wambila balunda bende ne :
Bwa kuangula meshi bimpe, kukoshi mici to.

Bukija cianana matamba a mici.
Meshi akadi makole, ne amata nkayawu.
Mwitu, kuangudi nkunyi anyi kutudi matela cianana.

Kulengilengi mici anyi mabeji cilengalenga to.
Kakaaa ! Tulondayi bonso mibelu eyi.

Funda biambilu pa diangula meshi bimpe.

Funda biambilu bitanu ne mena a milongo isatu mishilangane:

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

Ku miaku eyi yonso, mmuaku kayi udi kauyi pa Kuangula.

muci
bimuma
meshi
mashinyi
didima

Kumbaja ciambilu eci :

Bukija cianana.....

Funda mibelu ibidi pa dikuba dimpe dia metu.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

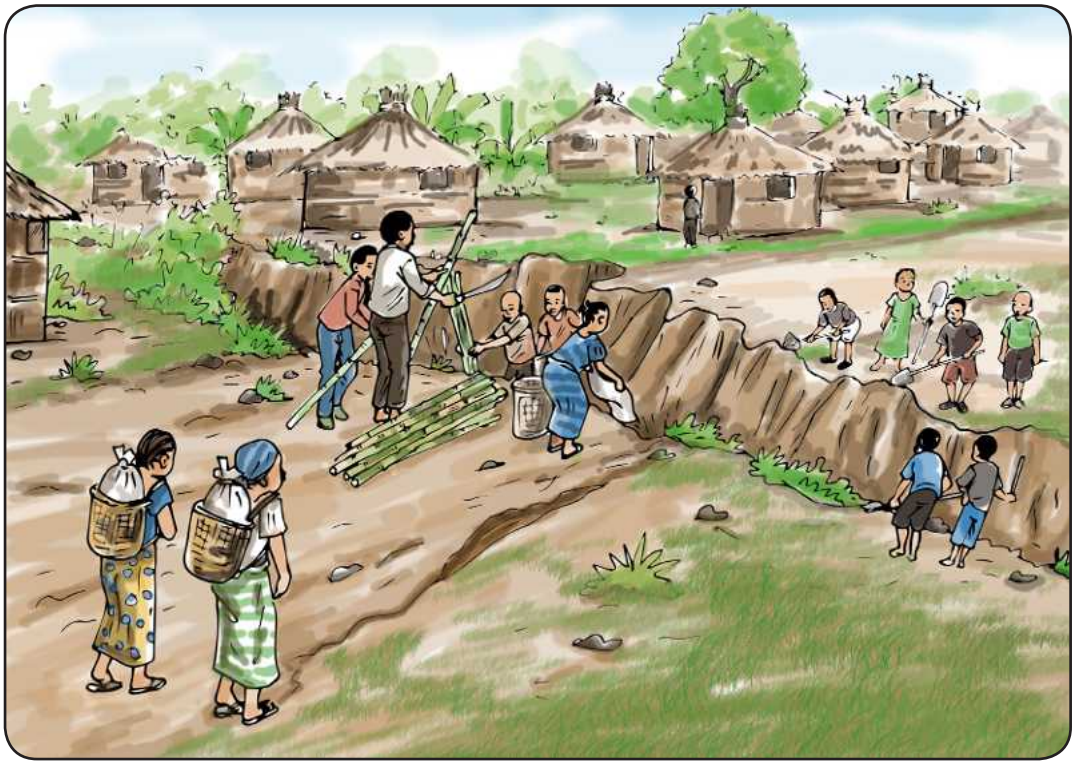

Ndi mfunda biambilu bisatu pa muyuki ewu.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Tushintululayi bibidilu

Tukunayi mici mu mpangu yetu yonso.
Tukosayi bisonsa pa buipi ne nzubu yetu.

Tuangulayi tubudimbu ne bikopokopo bimansha mu njila.

Tulamayi mankenda a mubidi ne a nyunguluilu.
Tubelayi bakuabu bwa bashintulula bibidilu bibi.

Katuimanshi bukoya mu njila anyi mu tulande to.
Tunemekayi bifukibua bionso bidi ne mudimu kutudi.

Funda biambilu bibidi pa mushindu bwa kushintulula bibidilu.

Funda biambilu bijadiki bitanu.

1. .....

2. .....

3. .....

4. .....

5. .....

Funda muaku udi kauyi pa metu.

bisonsa
bisuku
ditu
ndeke
mici

Kumbaja ciambilu eci :

Tukunayi mici mu.....

Funda biambilu bibidi pa biutu wenza bua kulama metu.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

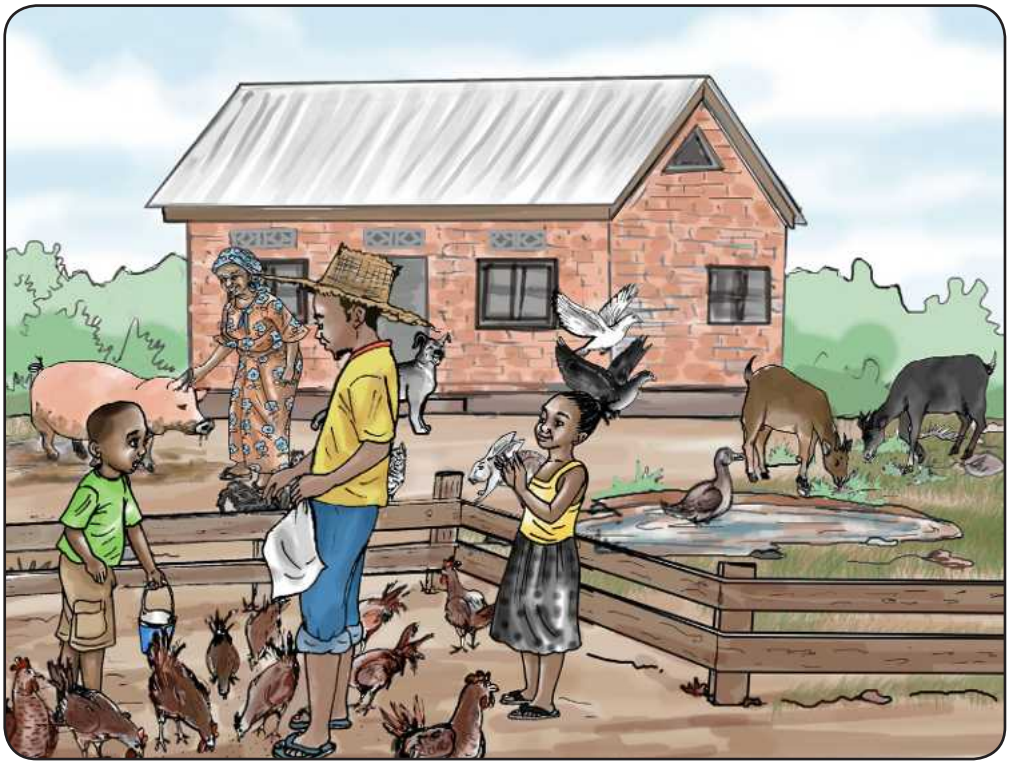

Ndi mfunda biambilu bisatu pa bimuna.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Kalala udi udisha bimuna

Mu dinda dionso, Kalala udi unzulula cikumbi.
Nzolu, mbuji, mikoko ne makangala bidi bipatuka.

Nyunyi ne nyama idi idila miadi mishilangane.
Idi yenza mutoyi wa bungi ; idi ne nzala.

Kalala udi uyikonke : Nudi ne nzala anyi ?
Nudi basue kudia cinyi ? Idi yandamuna ne :
mataleeeeeeee.
Udi welela nzolu matala.

Funda biambilu bibidi pa bimuna biwudi mumanya.

Kudimuna biambilu bijadiki ebi mu nkonku :

Cilejelu: Mici idi yambuluisha.

Mici idi yenza cinyi?

Londa cilejelu cidi kulu eku ne biambilu ebi :

1. Tulamayi metu etu.

.....

2. Bantu bakuna mici.

.....

3. Kukoshi mici to.

.....

4. Bana badi bakuna bilongo.

.....

5. Balongi badi bangula tubudimbu.

.....

Funda muaku udi kauyi pa bimuna.

nyunyi
dikalu
cilongelu
nzolu
mukoko

Kumbaja ciambilu eci.

Nyunyi ne nyama idi.....

Funda biambilu bibidi bidi Kalala wa mbila nyama.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

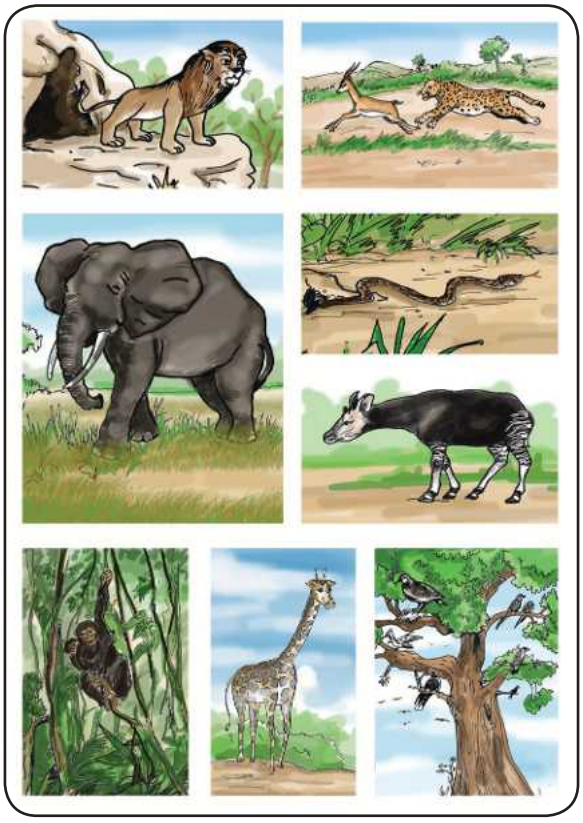

Ndi mfunda biambilu bisatu pa nyama.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

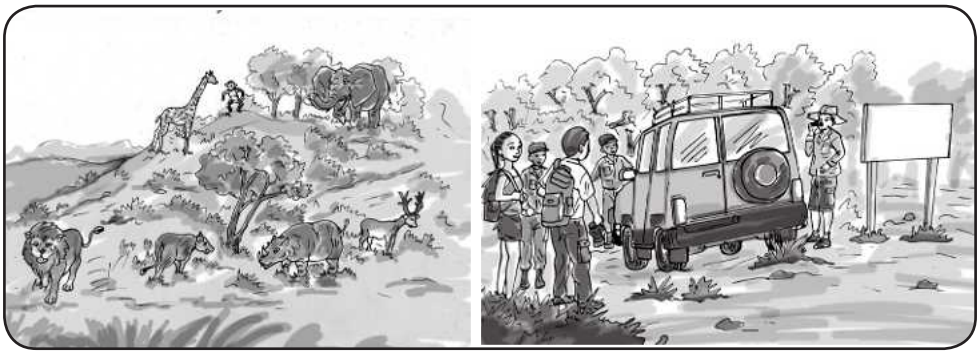

Tuyayi kumona nyama yetu

Mu ditunga dietu dia Kongo mudi metu a bungi.
Kudi metu adibo bakandika bantu bwa kubuela.

Mudi nyama mimpe ya mushinga mukole.
Benyi badi bumbuka kumabo bua kuyitangila.

Badi balue ne bafuta makuta a kuabu.
Kaka ! Ebu mbualu buimpe. Tukubayi nyama yetu.

Funda biambilu bibidi pa nyama ya mwitu.

Kudimuna biambilu ebi mu bikemenu : ne miaku eyi : Ah!, kelekele!, mamu wanyi mamu!, kaka!

Cilejelu : Ah! Kabuluku kadi ne lubilu lua dikema.

1. Nkashama udi ne lonji.

.....

2.Nyama ya muitu idi ne mushinga ku tudi.

.....

3. Kongo nditunga dia nyama ya bungi.

.....

4. Kapumbu kadi kanyema bikole.

.....

5. Ntambua udi ne muselele.

.....

Funda miaku idi pa nyama ya muitu.

1.
2.
3.
4.
5.

Kumbaja ciambilu eci.

Badi balue bafuta.....

Funda cidi benyi benza bua kutangila nyama ya mushinga mukola.

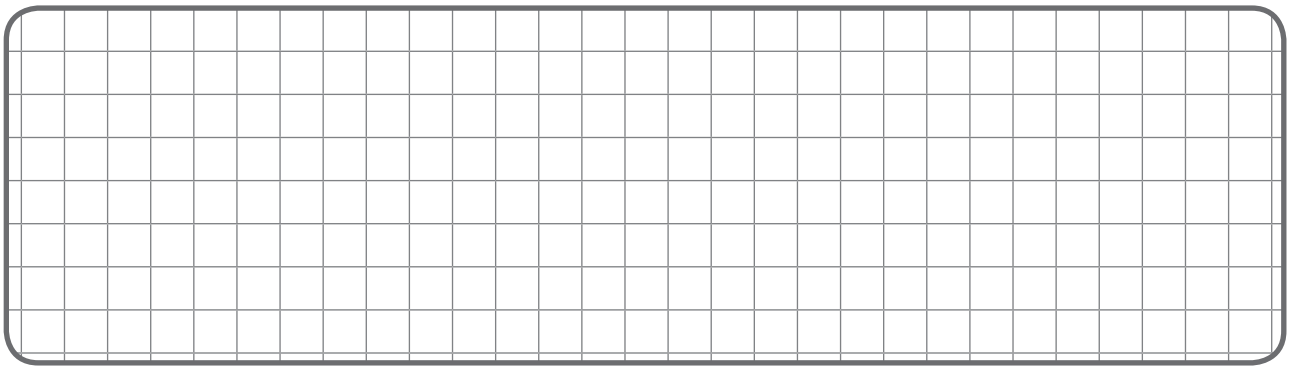

CITUPA 3

KUYISHA DITUNGA KUMPALA

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu bidi pa muyuki ewu.

1.

2.

3.

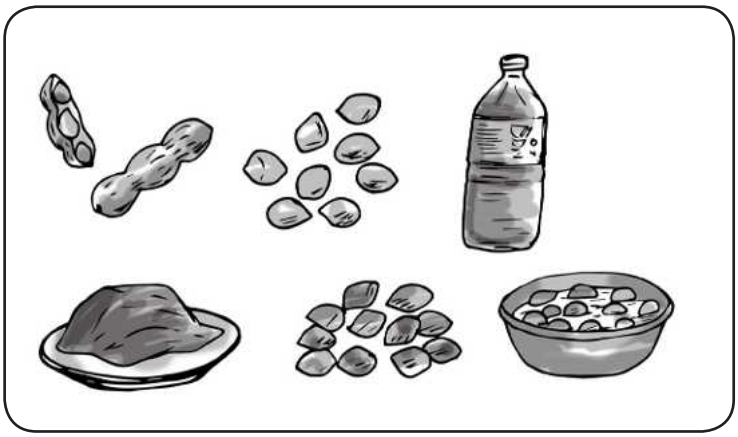

Bala muyuki ewu.

Tumbele tutu tutudia bishi ?

Tumbele nciakudia cilenga ku Kasayi wetu ewu.
Tuenzayi muyeye wa tumbele.

Tumbele tudi ne mafuta a mushinga mukole.
Bamamu, elayi tumbele mu biseki.
Katunyangi tumbele to.

Tumbele mu musabu nciakudia cikumbane.Tumbele tu-tumpa anyi tukanga tudi tukolesha mubidi.

Funda biambilu bibidi pa buimpe bua tumbele.

Teka biambilu ebi ku dibenga :

Cilejelu : Tudimayi madimi.

Katudimi madimi to.

Enza bia momumue

1. Tukunayi bidibua.

.....

2. Umbula bina.

.....

3. Angula nteta ya mudibu.

.....

4. Umisha bisonsa.

.....

5. Lamba losa.

.....

Funda muaku udi kauyi pa midimu ya budimi.

mici
cisuku
mbua
bulalu
kudima

Kumbaja ciambilu eci :

Tumbele tudi ne mafuta.....

Funda biambilu bibidi pa midimu ya madimi.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu pa midimu ya bianza.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Longa mudimu wa bianza

Tatu Kasonga udi ubela muanende Kalala: Kalala, mu dikisha, longa mudimu wa bianza. Umanye kuluka biata ne bitunga bia madiba; anyi kutela bilamba ne kusonga mpingu. Ufuanangane ne kakuebe uvua nsenda munene.

Mudimu wa bianza uvua bubanji bunene kuetu. Katuvua tukengela mudimu wakuenza nansha.

Mudimu wa bianza wakatupesha makuta ne budikadidi.

Funda biambilu bibidi pa midimu ya bianza.

Ela nkonku bua kumanya ciena bualu cia ciambilu eci:
Cilejelu: Kalala uvua udia tumbele.
Nganyi uvua udia tumbele? (Kalala)
Enza bia momumue:

1. Badimi bavua bakuna ciomba.

.....

2. Tshibola uvua wangula nkunyi.

.....

3. Tuetu tuvua tosha bisonsa.

.....

4. Bibota bivua biboba.

.....

5. Cikasu civua cishale mu budimi.

.....

Funda muaku udi kauyi pa midimu ya bianza.

kapaya
kashola
ciata
bitunga bia madiba
kapumbu

Kumbaja ciambilu eci :

Umanye kuluka biata ne.....

Funda biambilu bibidi pa midimu ya bianza.

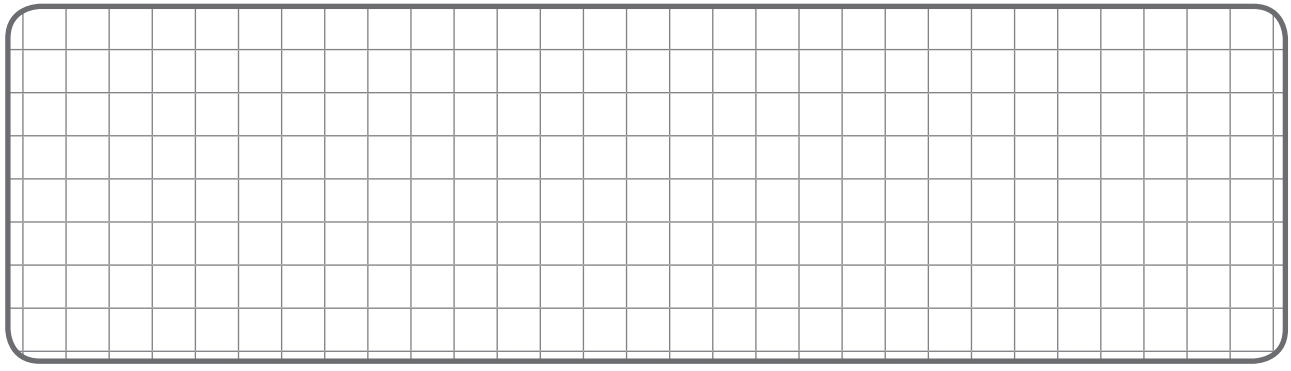

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda mena asatu a midimu ya bianza.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Difundisha dia dibaka ku komine

Kalala ne Tshibola mbansonga ba mushinga mukole.
Kalala ne Tshibola bavua banangangane,
basue kuselangana.
Baledi babu bonso bavua babambile ne :
Nuditeteshe mashi kumpala kua malu onso.

Tuyayi ku komine bua kufundisha dibaka dienu.
Katupu moyo mikanda yetu ya bu muntu.Tukeba kabidi bajadiki ba dibaka.
Mbimpe kuikala ne makuta bua kufuta mbulamatadi.

Funda biambilu bibidi pa difundisha dia dibaka.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu (cikulu) cia cintu cienza.

Cilejelu: Kalala uvua wenza mudimu.

Kalala uvua wenza cinyi? (Mudimu).

Enza bia momumue:

1. Balombodi bavua babela bena mudimu.

.....

2. Bantu bavua bakomona kabuluku ku komine.

.....

3. Mufundi uvua mufunda mukanda.

.....

4. Tuvua bakomba lupangu lua komine.

.....

5. Mulongeshi ne balongi bavua bapete mikanda ya bu muntu.

.....

Funda muaku udi kauyi pa midimu ya mu bilo.

makuta
komine
madimi
kufundisha
nyama

Kumbaja ciambilu eci :

Tuyayi ku komine bua.....

Funda biambilu bibidi pa difundisha dia dibaka ku komine.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

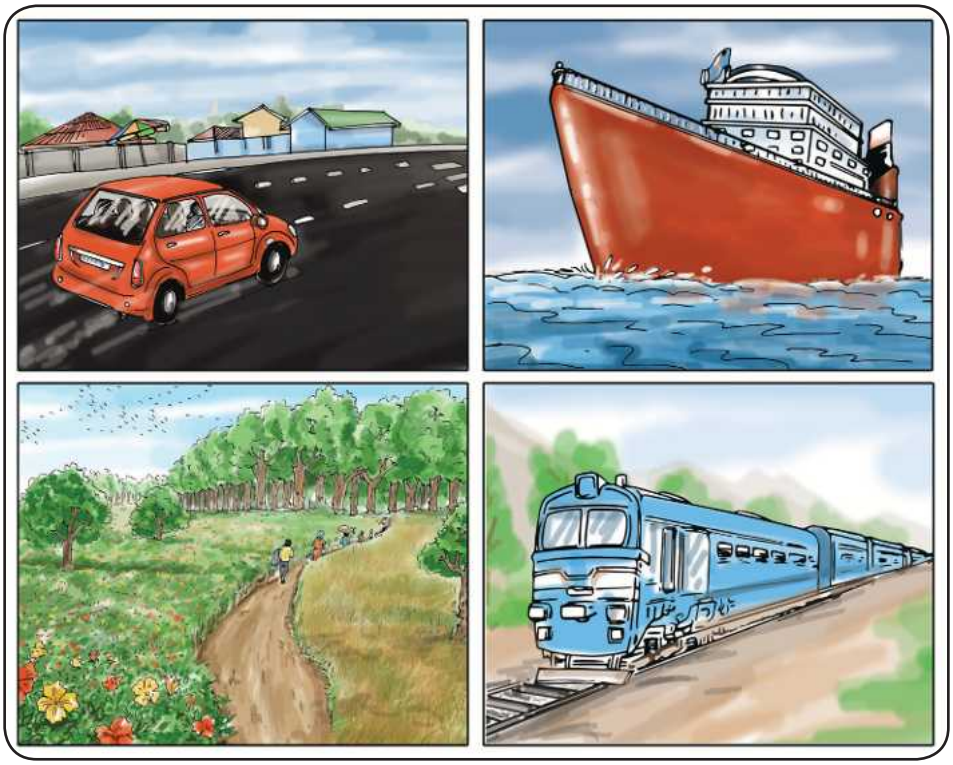

Ndi ntela njila asatu mishilangane idi mu soko wetu.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Njila ya kuendela

Mvua muya ku mputu mu ndeka.
Ndeka uvua upanda matutu, utumbuka mu lupepele.

Lumingu lushala mvua mubanda mu buatu.
Buatu butu buendela pa mayi.
Ku misangu tutu tubuela mu kawulu.
Kawulu katu kendela pa njanja.

Mashinyi adi bua njila ya kabudimbu.
Makalu adi bua tujila twa cikosu.

Funda biambilu bibidi pa njila ya kuendela.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu (ciakunyi) cia cintu cienzela.

Cilejelu: Kabuluku uvua mupesha mamu mukanda wa bu muntu.

Kabuluku uvua mupesha nganyi mukanda wa bu muntu? (Mamu).

Enza bia momumue:

1. Tatu uvua musumbile muanende kaye.

.....

2. Bantu bavua bela kabuluku nkonku.

.....

3. Nsongalume uvua mutumine baku bilamba.

.....

4. Mufundi uvua mufundile kabuluku muyuki.

.....

5. Bena diku bavua bimbila bana babu misambu.

.....

Funda muaku udi kauyi pa biambula.

Dikalu
Buatu
Nzubu
Mashinyi
Kaulu

Kumbaja ciambilu eci :

Mashinyi adi bua.....

Funda biambilu bibidi pa mishindu ya biambula.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi nzola mashinyi.

Bala muyuki ewu.

Luendu lua yaya Tshibola

Dituku dia luendu luanyi, nenya ku cipalu.
Ku cipalu nendeje mikanda yanyi ya luendu.

Pashishe nensombe mu muaba wa bena luendu.
Kalala neansombesha too nepikile ndeka mu cipalu.

Pikila ndeka, netuakidilangane ne Kalala bua kulayangane.
Pasa ndeka lubilu lukole, neatumbuke mulu.

Kalala wetu ne baledi banyi nebashale.

Funda biambilu bibidi pa luendu.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu cia pa muaba.

Cilejelu: Nenye ku mbelu.

Nenye kuepi? (Ku mbelu).

Enza bia momumue:

1. Netumone ndundu ku mputu.

.....

2. Mamu neasumbe mikanda ya luendu ku bilo bia Congo Airways.

.....

3. Bana nebabande mu ndeke.

.....

4. Mutombo neafike ku mputu makelele.

.....

5. Bena ne Bodika nebasombe mu muaba wa benyi.

.....

Funda muaku udi kauyi pa biambula.

Dikalu
Buatu
Lukasu
Mashinyi
Kaulu

Kumbaja ciambilu eci :

Kalala wetu ne baledi.....

Funda biambilu bibidi pa mishindu ya biambula.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda bitupa abidi a ndeka.

1.

2.

Bala muyuki ewu.

Ndeka

Makelele, nenya ku cipalu cia ndeka.
Ndeka udi ne ndundu isatu.
Ndeka udi ne mapuapua abidi, bibi bibidi.

Munda mudi kazubu ka muendeshi.
Mudi nkuasa ya bungi mu milongu ibidi.
Mu ndeka mudi kabidi nkumba.

Bena luendu nebadia ne nebanue.

Funda biambilu bibidi pa bitupa a ndeka.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu cia pa muaba.

Cilejelu: Nenye ku Tshikapa.

Nenye kuepi? (Ku Tshikapa).

Enza bia momumue:

1. Balongi nebapingana ku nzubu ku makasa.

.....

2. Tatu neasumbe dikalu mu cisalu.

.....

3. Bana nebindile buatu ku mayi.

.....

4. Tshibola neafike ku mputu makelele.

.....

5. Kabena ne Bodika nebasombe mu muaba wa benyi.

.....

Funda muaku udi kauyi pa biambula.

Ndeka
Buatu
Lukasu
Ndundu
Luendu

Kumbaja ciambilu eci :

Bena luendu ne.....

Funda biambilu bibidi pa bitupa a ndeka.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda mena asatu a manaya.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Balongi badi banaya

Balongi badi banaya kanke.
Mbenza tusumbu tua banayi banayi.
Badi batumpika mulu, batuta bikashi. Badi kabidi bolola mikolo ne maboko.
Tangilayi mudibu batumpika ne disanka.

Balongi ba balume badi bobesha ba bakaji.
Balongi ba bakaji bakitabuja dijimija mu ditalala.
Bulelela, kanke ndinaya dia cinsangansanga.

Funda biambilu bibidi pa dinaya dia kanke.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu cileji ngikadilu.

Cilejelu: Balongi bimpe bavua bakuata mu kalasa.

Balongi kayi bavua bakuata mu kalasa?

(Bimpe).

Enza bia momumue:

1. Mulongeshi muakane udi wambuluisha balongi.

.....

2. Mulombodi udi ufunda ku cibasa cifike.

.....

3. Bana bavua bavuala bilamba bitoke.

.....

4. Tuvua bela milongo milulame.

.....

5. Kabena ne Bodika bavua banaya ndundu mukunze.

.....

Funda muaku udi kauyi pa manaya.

Disanka
Buatu
Cisumbu
Balume
Kanke

Kumbaja ciambilu eci :

Badi kabidi bolola.....

Funda manaya abidi autu musue unaya.

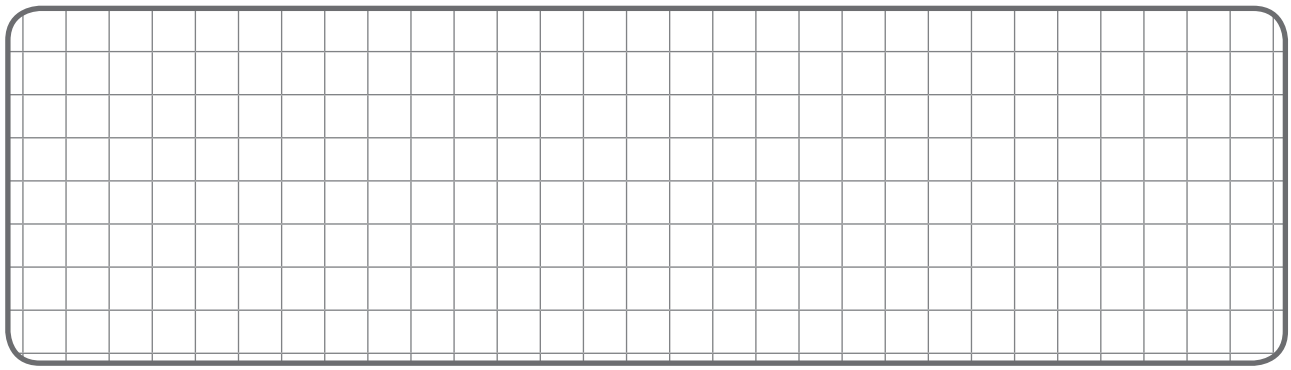

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu pa dinaya dia ndundu.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Ndundu wa bana

Bana, mu musesu wetu, badi banaya ndundu.
Kalala, muena ndundu, udi usungula banayi.
Udi ubasungula, ubelela mikenji ne diyanunuka.
Yeye pende udi ku banayi ba ndundu.

Ndundu wakatuadija bimpe, kadi Kalala wakashipa mikenji.
Pakobeshabu cisumbu ciabu, Kalala wakafika munda,
Wakanyenga ndundu, ne dinaya diakajika cimpicimpi.

Bakabela Kalala: Nemeka mikenji ya dinaya.

Funda biambilu bibidi pa dinaya dia ndundu wa bana.

Ela nkonku bua kumanya cikumbajilu cileji mushindu.

Cilejelu: Balongi bavua bakuata bimpe mu kalasa.

Balongi bavua bakuata mushindu kayi mu kalasa? (Bimpe).

Enza bia momumue:

1. Mulongeshi udi wambuluisha balongi biakane.

.....

2. Mulombodi udi ufunda bimpe ku cibasa.

.....

3. Bana bavua benda bitekete.

.....

4. Tuvua banaya bikole.

.....

5. Kabena ne Bodika bavua banaya kanke lubilu.

.....

Fundulula muaku udi kauyi pa manaya.

Ndundu
Tuzubu
Mubidi
Makondo
Cikaka

Kumbaja ciambilu eci :

Kalala muena ndundu, udi.....

Funda manaya abidi a cisangasanga.

Ndi njoja ne ndi ngamba.

Ndi mfunda biambilu bisatu pa dinaya dia muntu nkaya.

1.

2.

3.

Bala muyuki ewu.

Wakumpala ku lubilu

Diteta dia lelu ndia dinyema.
Mulongeshi udi ubikila Kalala ne balongi batanu.
Udi uzola mulongu panshi ne ubimakijapu.
Udi ubala bitekete too ne ku itanu.

Pavuaye mufike ku itanu, balongi bakatuadija lubilu.
Kalala wakatuka lubilu bu mukete.
Uvua unyema lukasa, mupite binenda bonso.
Uvua wa kumpala ku mulongu wa mfikilu.

Funda biambilu bibidi pa dinaya dia dinyema.

Tangila ciambilu eci:

- Mulongeshi udi ubala bitekete.
Mulongeshi udi ubala mushindu kayi ? (Bitekete)

Funda biambilu bisatu ne cikumbajilu cileji mushindu, ne wele nkonku mua kupeta cikumbajilu cimue ku cimue.

Biambilu:

1. .....
2. .....
3. .....

Nkonko:

1. .....
2. .....
3. .....

Fundulula muaku udi kauyi pa manaya.

Ndundu
Lubilu
Kaulu
Kunyema
Mfikilu

Kumbaja ciambilu eci :

Mulongeshi udi ubikila.....

Funda biambilu bibidi pa manaya a muntu nkaya.

Ce cahier de lecture a été imprimé grâce à l'appui généreux du peuple américain et du peuple britannique, à travers l'Agence des Etats-Unis pour le Développement International (USAID) et le Ministère Britannique de la Coopération Internationale (DFID/UKAID).